

KARİYER GELECEĞİ BEKLENTİSİ VE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ

Dr. Öğr. Üye. Gültekin BASMACI

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Doç.Dr. Necla TEKTAŞ

Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi

Prof.Dr. Mehmet TEKTAŞ

Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi

ÖZET: Günümüzde küreselleşme ve teknolojinin hızlı ilerlemesi, günlük hayatı da etkilemekte iş tanımları giderek belirsizleşmekte ve değişebilir hale gelmektedir. Bu durum, bireylerin kariyerleri ile ilgili düşüncelerini ve yaşam doyumlarını etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin kariyer uyumu ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Araştırma, 2018-2019 öğretim yılı bahar döneminde Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde mühendislik bölümü öğrencileriyle yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda; veriler kolayca örnekleme yöntemine göre ve anket tekniği ile toplanmıştır. Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin demografik bilgileri, ikinci bölümde kariyer geleceği ölçeği ve üçüncü bölümde ise yaşam doyum ölçeği yer almaktadır. Anketin istatistik analizinde frekans analiz, faktör analizi ve korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda kariyer geleceği ile yaşam doyumları arasındaki ilişki belirlenerek sonuçlar yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer, Yaşam Doyumu, Üniversite Öğrencisi

Analysis of the Relationship Between Expectation of Career Future and Life Satisfaction

ABSTRACT

Nowadays, globalization and the rapid progress of technology affect Daily life and job descriptions are becoming increasingly uncertain and changeable. This situation affects the thoughts and life satisfaction of individuals about their careers. The aim of this study is to investigate the relationship between career satisfaction and life satisfaction of university students. The research was conducted with the students of engineering department at Bandırma Onyediy Eylül University and Mehmet Akif Ersoy University in the spring term of 2018-2019 academic year. In accordance with this purpose; the data were

collected by convenience sampling method and questionnaire technique. The survey consists of three parts. In the first part, students' demographic information, in the second part career future scale and in the third part life satisfaction scale is included. Frequency analysis, factor analysis and correlation analysis were performed in the statistical analysis of the questionnaire. As a result of the research, the relationship between career future and life satisfaction was determined and the results were interpreted.

Key words: Career, life satisfaction, undergraduate

1.GİRİŞ

Günümüzde küreselleşme ve teknolojinin hızlı ilerlemesi, günlük hayatı da etkilemekte iş tanımları giderek belirsizleşmekte ve değişebilir hale gelmektedir. Meslekler biçim, nitelik, nicelik yönünden değişmiştir. Bu değişim yeni iş ve çalışma alanlarının ortaya çıkmasına, bu alanlarda değişik yeteneklere sahip olan farklı nitelikteki personele ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur. Ülkemizde üniversitede öğrenimine devam eden öğrenciler gelecekte yapacakları iş için kariyer planlamasını yapmaktadırlar.

Seçtikleri bölüm mezun, olduktan sonra yapacakları veya yapmak istedikleri kariyerleri için son derece önemlidir. Bu durum, bireylerin kariyerleri ile ilgili düşüncelerini ve yaşam doyumlarını etkilemektedir.

2.KARİYER

Kariyer günlük konuşmalarda meslek ve iş yaşamında ilerlemek, başarı elde etmek ve kişinin tüm bu iş yaşantısı boyunca üstlendiği rolleriyle ilgili deneyimlerinin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Kariyerin bir başka tanımı, bir insanın çalışabileceği yıllar boyunca herhangi bir iş alanında adım adım ve sürekli olarak ilerlemesi, deneyim ve beceri kazanmasıdır (Bayraktaroğlu, 2006).

Günümüzde bireyin iş ve kişisel yaşantılarında meydana gelen hızlı değişimler, bireyin meslekler arasındaki geçiş döngüsünü de hızlandırmıştır (Cairo, Kritis ve Myers, 1996). İş piyasasında oluşan farklılaşmalar ya da bireylerin mesleki yaşantılarında ortaya çıkan diğer sorunlar, kariyer seçimine iyimser ya da kötümser bakış açısı, mutluluk ve benzeri faktörler, bireyin duygusal iyi oluşuyla ilişkili hale gelmiştir (Boehm ve Lyubomirsky, 2008; Creed, Patton ve Bartrum, 2002; Menaghan ve Merves, 1984; Williams ve Johansen, 1985).

2.1.Kariyer Uyumluluğu

Bireyin kariyer gelişimindeki bu ani değişimlere uyum sağlayabilmesi, duygusal sağlığın korunmasında önemli bir faktördür. Yapılan birçok çalışma da meslek ve iş yaşamındaki problemlerle başa çıkma konusunda pozitif kişilik özellikleri ile öz-yönetim becerilerinin önemine dikkat çekilmektedir. Örneğin; atılganlık ve karar verme becerisi, sorumluluk geliştirme, başarının çaba ile kazanıldığını fark ettirme, zaman yönetimi, iyimserlik engellerle başa çıkma konusunda kendine güven gibi özelliklerin kariyer gelişimi süreçlerini desteklediği ortaya konulmuştur.

- Kariyer ilgisi bireyin geleceğe uyumunu, yani gelecekteki yaşamı ve kariyer seçenekleri ile ilgili düşünmesi ve planlama yapmasını içermektedir.
- Kariyer merakı, bireyin benliği ile iş dünyası arasındaki uygunluğu araştırması ve kendine uygun seçenekleri keşfetmesini açıklar.
- Kariyer güveni, bireyin kariyer seçiminde olumlu sonuçlar elde etmesinin kendi çabalarının bir sonucu olduğunu anlamasını açıklar.
- Kariyer kontrolü ise bireyin kariyerini oluşturmada sorumluluğa sahip olduğunu kabul etmesi ve bu konuda yeterli olduğuna inanmasıyla ilişkilidir.

Kariyer uyumluluğu becerisi yaşamın erken dönemlerinden itibaren şekillenmektedir. Özellik aslında bir başa çıkma becerisidir ve deneyimlerle kazanılabilir. Uyum becerisi yüksek olan bireylerin diğer bireylere göre daha planlı ve gerçekçi kararlar almaları da gelecek yaşantılarında beklenmektedir.

2.2. Kariyer İyimserlik

İyimserlik, bireyin geleceğinde iyi şeyler olacağına duyduğu inanç olarak tanımlanmakta ve yapılan etkinliklerden elde edilen başarı ve doyum üzerinde büyük etkisi olduğu yapılan çalışmalarda vurgulanmaktadır. Özellikle, bireylerin kariyer seçimleri ile ilgili sorumluluk almasının önemini vurgulayan kariyer kontrolü algısında iyimserlik önemli bir etkiye sahiptir. Kötümser bireylerin bir amaca ulaşma ve kişisel başarı için iyimser bireylere göre daha az çaba sarf ettikleri görülmektedir.

3. KARIYER GELECEĞİ ÖLÇEĞİ (KARGEL)

Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL) Rottinghaus, Day ve Borgen (2005) tarafından, bireylerin olumlu kariyer planlama tutumlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, Kariyer Uyumluluğu (KU), Kariyer İyimserliği (Kİ) ve İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi (İŞ)- alt boyutlarını içermektedir. Toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Boyutlar; Kariyer uyumluluğu: 1-11 madde; Kariyer

iyimserliği: 12-22 madde; İş Piyasalarına ilişkin Algılanan Bilgi: 23-24-25 madde ve tersten kodlanan maddeler, 10, 11, 14, 15, 16, 19, 20, 24 maddelerdir.

Ölçeğin değerlendirilmesinde; ölçeğin her bir alt boyutundan alınan yüksek puan bireyin ilgili alt boyutun değerlendirdiği özelliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek ayrıca toplam kariyer geleceği algısı puanı vermektedir. Ölçek puanlanırken alt boyutların ve toplam puanın ortalaması alınmaktadır.

4.YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ

Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985, 72) tarafından geliştirilen “Yaşam Doyumu Ölçeği”nin özgün formu bir faktör, beş madde ve likert tipinde 7’li derecelendirmeden oluşan kendini değerlendirme ölçeğidir. Her bir madde 7’li derecelendirilmiş cevaplama sistemine (1: Kesinlikle Katılmıyorum – 7: Tamamen Katılıyorum) göre değerlendirilmektedir. İlgili ölçek daha önce de Köker (1991) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve 7’li derecelendirme olarak Türkiye’de değişik araştırmacılar tarafından kullanılmıştır.

5.YÖNTEM

5.1.Araştırmanın Amacı, Anakütle ve Örneklemi

Üniversite öğrencilerinin kariyer gelecekleri ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın anakütlesini; Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi mühendislik öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini; her iki üniversiteden 2018-2019 öğretim yılı bahar döneminde üniversiteye kayıtlı olan Doğa ve Mühendislik Bilimleri ile Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi öğrencilerinden oluşmaktadır.

5.2.Veri Toplama Aracı

Veriler anket aracılığı ile toplanmıştır. İnternet anketi olarak uygulanmış ve öğrencilerden doldurmaları istenmiştir. Gönüllülük esasına göre cevap veren öğrencilerin cevapları analiz edilmiştir.

Anket üç bölümden oluşmaktadır.

1.bölüm: Öğrencilere ait demografik bilgilerin yer aldığı bölüm

2.bölüm: Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL)

3.bölüm: Yaşam doyumu ölçeği yer almaktadır.

6. BULGULAR

Ankete cevap veren öğrencilerin %68,2'si erkek ve %31,8'i kadın, sınıf dağılımına göre %35'i 1.sınıf, %28'si 2.sınıf, %18'i 3.sınıf ve %18'4.sınıf ve üzeri ve yaş değişkenine göre 18-20 yaş aralığında %51,8, 21-23 yaş aralığında %36,9, 24-26 yaş aralığında %7,7 ve 27 yaş ve üstü %3,6 öğrenciden oluşmaktadır.

Tablo 1: Okunan bölümün tercihteki sırası

Tercih sırası	N	%
1.Tercihim	33	0,17
2.Tercihim	15	0,08
3.Tercihim	12	0,06
4.Tercihim	9	0,05
5.Tercihim	19	0,10
6.Tercihim	11	0,06
7.Tercihim	10	0,05
8.Tercihim	7	0,04
9.Tercihim	5	0,03
10.Tercihim	3	0,02
Diğer	72	0,37
Toplam	195	1,00

Öğrencilerin okumakta oldukları bölümlerinin tercih sırası görülmektedir. Tercih sıralamasında birinci tercih olarak seçen %17 ve öğrencilerin %63 ilk 10 tercihine yerleşmiştir.

Kariyer geleceği ölçeğinde yer alan ifadeleri daha az sayıda faktör altında toplamak ve aynı zamanda, ölçeği oluştururken temel alınan boyutların birbirinden farklı olarak anlaşılıp anlaşılmadığını ölçmek, dolayısıyla yapı geçerliliğini de test etmek için faktör analizi uygulanmıştır. Temel bileşenler faktör analizi ve varimax

rotasyonu yardımıyla boyutlar elde edilmiştir. Aldıkları yükler 0,3'ün altında kalan ve düşük eşdeğerlilik gösteren ifadeler ölçekten çıkarılmak suretiyle geriye kalan yapı için elde edilen Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,851'dir. KMO değeri gözlenen korelasyon katsayıları ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünün karşılaştırılmasına yarayan ve örneklem yeterliliği hakkında fikir veren bir indekstir. Bu değer 0,5'den büyük olması beklenir. Bu çalışmada elde edilen KMO değeri (0,851) ise örneklemin yeterli olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2005). Bartlett testi anlamlıdır ($p < 0,00$). Bartlett testi verinin faktör analizine uygunluğunun anlaşılması için yapılmaktadır. Bu test sonucunun anlamlı çıkması, veri setindeki değişkenler arasında anlamlı oranda korelasyon olduğunu ortaya koymaktadır (Hair vd., 2006:114). Açıklanan varyans, toplamın 61,695'dir. Özdeğeri 1'den büyük 3 boyut elde edilmiştir. Aynı işlemler Yaşam değerleri doyumu ölçeği içinde yapılmıştır. Yaşama doyumu ölçeğinin KMO değeri 0,745 olarak bulunmuştur. Bartlette testi anlamlı çıkmıştır.

Tablo 2: Kariyer geleceği ve yaşam doyumu ölçeğine ait güvenirlik değerleri

Faktörler	Cronbach Alfa
Kariyer Uyumluluğu	0,854
Kariyer İyimserliği	0,745
İş Piyasası Bilgisi	0,716
Kariyer Geleceği	0,871
Yaşam Doyumu	0,764

Ölçeklere ait güvenirlik için hesaplanan Cronbach Alfa değerleri 0,716 ile 0,871 arasında değişmekte ve Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 3: Kariyer geleceği ve yaşam doyumu ölçeğine ait betimsel istatistikler

Değişkenler	A.O.	S.S.	Min	Max
Kariyer Uyumluluğu	3,76	0,60	1,73	4,91
Kariyer İyimserliği	3,54	0,53	2,00	4,91
İş Piyasası Bilgisi	3,28	0,61	1,33	5,00
Kariyer Geleceği	3,53	0,58	1,69	4,91
Yaşam Doyumu	3,72	1,22	1,00	7,00

Tablo 3'de Kariyer Geleceği ve Yaşam Doyumu Ölçeği'ne ait aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri yer almaktadır.

Tablo 4: Kariyer geleceği ve yaşam doyumu ölçeği arasındaki ilişki

Değişkenler	KU	Kİ	İŞ	KG	YD
Kariyer Uyumluluğu (KU)	1,000				
Kariyer İyimserliği (Kİ)	,560**	1,000			
İş Piyasası Bilgisi (İŞ)	0,411*	0,417*	1,000		
Kariyer Geleceği (KG)	,826**	,804**	,773**	1,000	
Yaşam Doyumu (YD)	,195**	,277**	,243**	,296**	1,000

Tablo 4’de korelasyon analizine ilişkin olarak kariyer geleceği ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin düzeyi hakkında bilgiler yer almaktadır. Buna göre kariyer geleceği ile kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve iş piyasası bilgisi boyutları arasında 0,773-0,826 güçlü ilişki yaşam doyumu ile 0,29 zayıf ilişki olduğu görülmektedir. Yaşam doyumu ile kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve iş piyasası bilgisi boyutları arasında 0,195-0,277 zayıf ilişki olduğu görülmektedir.

Korelasyon analizi ile değişkenler arasında ilişkinin var olduğu saptandıktan sonra, bu ilişkileri test etmek amacıyla regresyon analizinden yararlanılmıştır. Araştırmamızın temel amacı dikkate alınarak, yaşam doyumu kariyer geleceği alt boyutları bağımsız değişken olarak belirlenmiştir.

Tablo 5: yaşam doyumu ile kariyer geleceği alt boyutları arasındaki regresyon analizi sonuçları

Bağımsız değişkenler	β	t	p
Kariyer Uyumluluğu (KU)	0,040	0,231	0,818
Kariyer İyimserliği (Kİ)	0,470	2,375	0,019
İş Piyasası Bilgisi (İŞ)	0,301	1,926	0,056
$R^2= 0,311$ $F=6,816$ $p=0,001$			

Tablo 5’den de izlenebileceği gibi yaşam doyumu ile toplam varyansın %33,1’i açıklanmıştır. Standardize edilmiş beta katsayılarından, kariyer iyimserliği üzerinde ($\beta=0.470$, $p=0.019$) sahip olduğu anlaşılmaktadır. Diğer kariyer

uyumluluğu ve iş piyasası bilgisi boyutları ile etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

7.Sonuç

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencilerine uygulanan KARGEL ve Yaşam Doyumu ölçeği arasındaki ilişkinin analiz edildiği çalışmada öğrencilerin yaşam doyumu puanları literatürde bulunan değerlere göre oldukça düşük çıkmıştır. Bunun nedeni öğrencilerin günümüzde herşeyi elde etme arzuları ve sabırsız olmalarının neden olduğu düşünülmektedir. Y kuşağında olan bu çocukların çok hızlı değişen dünya koşulları nedeniyle doyum düzeylerinin yükseldiği mutluluğu elde etmek için çaba harcamadıkları olabilir.

KARGEL sonuçlarına göre doyumsuz olmalarına rağmen geleceğe umutla baktıklarını göstermektedir. Kariyer uyumluluğu sonuçları iyimserliğe göre biraz daha yüksek görülmektedir. Bunun nedeni öğrencilerin okudukları bölüm tercihlerine bakıldığında neredeyse yarıya yakınının ilk sıralarda bulunan tercihlerini seçmiş oldukları görülmektedir. Bu nedenle de KARGEL sonuçları oldukça yüksektir.

Kariyer geleceği ve yaşam doyumu arasındaki ilişki zayıf olduğu görülmektedir. Regresyon analizi ile de ilişkinin belirlenmesinde kariyer iyimserliği anlamlı çıkmıştır.

Üniversite öğrencilerinin gelecek beklentileri ile yaşam doyumu değerleri değişmektedir. Bunun için bu tür çalışmaların belirli aralıklarla yapılması ve örneklem grubunun tüm gençliği temsil edecek biçimde seçilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- BAYRAKTAROĞLU, S.(2006) İnsan Kaynakları Yönetimi. Sakarya: Gazi Kitabevi
- BOEHM, J. K. ve LYUBOMIRSKY, S. (2008). Does happiness promote career success? *Journal of Career Assessment*, 16(1), 101-116.
- CAIRO, P. C., KRITIS, K. ve MYERS, R. M. (1996). Career assessment and the Adult Career Concerns Inventory. *Journal of Career Assessment*, 4, 189-204.
- CREED, P. A., PATTON, W. ve BARTRUM, D. (2002). Multidimensional properties of the LOT-R: Effects of optimism and pessimism on career and well-being related variables in adolescents. *Journal of Career Assessment*, 10 (1), 42-61.
- Ed DIENER, R., A. EMMONS, R. J., Larsen & SHARON G. (1985) The Satisfaction With Life Scale, *Journal of Personality Assessment*, 49:1, 71-75, DOI: 10.1207/s15327752jpa4901_13
- KALAFAT, T. (2012). Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL): Türk Örnekleme için Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 169-179.
- KALAYCI, Ş. (2005). “Faktör Analizi”, İçinde, Şeref Kalaycı (editör). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara
- KÖKER, S. (1991). “Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MENAGHAN, E. G. ve MERVES, E. S. (1984). Coping with occupational problems: The limits of individual efforts. *Journal of Health and Social Behavior*, 25, 406-423.
- ROTTINGHAUS, P. J., DAY, S. X. ve BORGEM, F. H. (2005). The Career Futures Inventory: A measure of career-related adaptability and optimism. *Journal of Career Assessment*, 13, 3–24
- WILLIAMS, J. E. ve JOHANSEN, E. (1985). Career disruption in higher education. *Journal of Higher Education*, 56, 145-160.